

ПРО СИСТЕМУ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В АКАДЕМІЇ.

Шановні колеги! Ми щорічно розглядаємо питання якості освіти на засіданні Вченої ради.

Наразі це питання хочеться розглянути в контексті євроінтеграції України, бо саме якість наданої освіти є головним чинником, що впливає і на імідж закладу освіти і на конкурентоспроможність випускників закладу на ринку праці як на рівні держави, так і на світовому рівні.

Законом України «Про вищу освіту» визначено, що якість вищої освіти це відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.

Якість вищої освіти забезпечується завдяки системі внутрішнього забезпечення якості освіти, ефективність роботи якої підтверджується зовнішньою оцінкою її роботи, тобто процесом акредитації освітніх програм. Тут слід нагадати, що повна назва внутрішньої системи є «Система забезпечення якості **освітньої діяльності** та якості вищої освіти», тобто предметом управління є і процес освіти, і результат.

Перш чим перейти до аналізу окресленої теми дозвольте кілька ремарок щодо організації навчального процесу в Академії.

Сьогодні 11 місяців з дня початку війни – дата на яку ми ще рік тому навіть не могли думати, але за ці 11 місяців, ми як науково-освітня спільнота витримали чимало випробувань і зроблено чимало роботи з питань освітньої діяльності – найголовніше ми зберегли, утримали навчальний процес. Влітку випустили бакалаврів та магістрів, зараз на 30.01.23 р. запланований випуск магістрів-професійників. А це означає головне - навчальний процес в умовах війни триває.

Керівництво академії щиро і уклінно дякує всім і кожному, хто бере участь в навчальному процесі, хто його забезпечує, за те, що в складних умовах ми успішно працюємо.

Постає лише питання якості освітнього процесу. Якщо говорити про зовнішні механізми, як от акредитація – то ми також успішно справилися з викликами 22 року, а саме у нас акредитовано умовно (за умовами НАЗЯВО) 2 освітні програми:

- 1) освітньо-професійна програма "Підприємницька діяльність" за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (магістерський рівень), гарант – Фісуненко Павло;
- 2) освітньо-наукова програма «Економіка», спеціальність – 051 Економіка (рівень вищої освіти – Доктор філософії), гарант – Орловська Юлія.

Відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 р. № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти вирішило автоматично надати умовну (відкладену) акредитацію тим освітнім програмам, щодо реалізації яких до інформаційної системи Нацагентства в період до 10 травня 2022 р. було завантажено заяву та відомості самоцінювання ОП (без оплати вартості акредитації закладом вищої освіти).

17 травня 2022 р. відбулося засідання Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, на якому серед 604 акредитаційних справ, щодо яких було ухвалене позитивне рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм, були дві **бакалаврські програми**, які реалізуються у ДВНЗ ПДАБА:

- 1) ОПП «Підприємницька діяльність» за спеціальністю 076 (гарант – Спірідонова Кіра)
- 2) ОПП «Комп'ютерні науки» за спеціальністю 122 (гарант – Вельмагіна Наталя).

Щодо акредитаційних планів на новий (2022-2023) навчальний рік, до Інформаційної системи НАЗЯВО було подано повідомлення про намір акредитувати:

- дві бакалаврські (ОПП «Підприємницька діяльність» за спеціальністю 076 та ОПП «Комп'ютерні науки» за спеціальністю 122);

Наразі триває робота із перегляду та оновлення змісту освітніх програм, за якими планується здійснювати підготовку здобувачів ВО у новому навчальному році, тим більше, що цього потребують освітні програми тих спеціальностей, за якими МОН були ухвалені стандарти (за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки» (магістерський рівень) від 28.04.2022 р. № 393 та 191 «Архітектура та містобудування» від 09.05.2022 р. № 418).

Загалом, у 2022 році ПДАБА прийняла на навчання абітурієнтів за 20 спеціальностями та 67 освітніми програмами (29 – за першим (бакалаврським) та 38 – за другим (магістерським) рівнями вищої освіти), з яких три започатковані у 2022 році:

- 1) ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» за спеціальністю 023,
- 2) ОПП «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281,
- 3) міждисциплінарна ОНП «Девелопмент нерухомості» за двома спеціальностями – 075 «Маркетинг» та 192 «Будівництво та цивільна інженерія»).

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури цілком погоджується із заявленою НАЗЯВО позицією щодо дотримання принципів забезпечення якості вищої освіти, незважаючи на складнощі воєнного часу.

Зокрема, 24 травня 2022 р. ПДАБА узяла участь у Міжнародному онлайн-форумі «Забезпечення якості вищої освіти в умовах війни»

(організованому НАЗЯВО та за підтримки ОБСЄ). Слушна думка була висловлена заступницею Голови Національного агентства Наталією Стукало: «Гнучкість і здатність пристосовуватися до екстремальних умов – важлива складова будь-якого агентства, що стосується до забезпечення якості вищої освіти». Вважаємо, що наявність цих якостей важлива також для усіх учасників освітнього процесу, особливо вищої, зокрема, переважна більшість науково-педагогічної спільноти, а також допоміжного персоналу ДВНЗ ПДАБА спрямовують усі зусилля заради безперервної реалізації освітніх програм та успішного завершення сповненого викликами 2022-2023 навчального року.

Незважаючи на складнощі, зумовлені обмеженнями воєнного стану в Україні, освітня діяльність українських закладів вищої освіти продовжується, нові освітні програми започатковуються, підготовка до акредитації освітніх програм, за якими відбувається підготовка здобувачів ВО, триває. Серед основних завдань, від вирішення яких залежатиме успішна акредитація освітньо-професійних та освітньо-наукових програм в наступному навчальному році, слід визначити такі:

- забезпечення кожного освітнього компоненту освітньої програми на відповідному рівні вищої освіти науково-педагогічними (педагогічними) та/або науковими працівниками з урахуванням відповідності їх освітньої та/або професійної кваліфікації, що визначається пунктом 37;

- дотримання ліцензійних умов (зокрема, в плані наявності у науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників, які забезпечують освітній процес, не менше чотирьох досягнень у професійній діяльності за останні п'ять років, визначених у пункті 38;

- забезпечення навчальними аудиторіями та лабораторіями, майстернями, включаючи комп'ютерні робочі місця (враховується комп'ютерна техніка із строком експлуатації не більше восьми років), полігонами, обладнанням та устаткуванням, спортивними залами та спортивними майданчиками (стадіоном) в обсязі, достатньому для виконання затвердженої (затверджених) освітньої (освітніх) програми (програм) та навчальних планів, медичним пунктом, бібліотекою з читальним залом, актовим чи концертним залом та пунктом харчування, що визначається пунктом 39.2;

- забезпечення навчальних аудиторій мультимедійним обладнанням (у кількості не менше 25 відсотків кількості аудиторій), що визначається пунктом 39.3;

- забезпечення дотримання вимог до матеріально-технічної бази, які визначені особливостями ліцензування освітньої діяльності за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійних кваліфікацій для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, що визначається пунктом 40.

На наступний навчальний рік нас чекає велика робота над собою, оскільки нас очікує акредитація 25 освітніх програм. І це стосується кожного працівника академії. Саме тому з ініціативи ректора Миколи Савицького, було

видано розпорядження № 55 від 22.12.2022 року про підготовку кафедр до цього вкрай важливого моменту.

Що стосується поточного моменту, говорити про внутрішню систему якості освіти, не можна без якості навчання студентів. До вашої уваги порівняльні графіки та таблиці навчання наших здобувачів. (Див. презентацію)

Прошу звернути увагу на перший курс.

Нагадаю, про цьогоріч контингент здобувачів збільшився у двічі. І цей контингент має свої особливості, відрізняється суттєво від контингенту попередніх років:

- Віковий ценз, серед здобувачів 30-35% - це люди, які за віком сягають 35 річної межі, тобто, це дорослі люди, навчання яких потребує зовсім інших підходів і методик;

- 70% - це звичайні студенти, молодь, але молодь, яка в силу зовнішніх обставин, налаштована по-іншому щодо навчального процесу. Вони цікавляться силабусами дисциплін, вони нетерпимо ставляться до російськомовних лекторів (викладачів), бо в більшості із них батьки, брати, близькі родичі, друзі знаходяться на фронті працюють волонтерами тощо.

Певна частка 30-45% студентів знаходяться за кордоном, ще 25-30% розсіяні по різних регіонах (більш безпечних місцях ніж Дніпро) України; ще певна частина десь 3-5% знаходяться на окупованих територіях, зокрема Запорізької, Херсонської обл. Ще частина наших здобувачів, вона теж не велика, але є – це ті, хто перебуває на фронті.

Керівництво академії, декани зокрема, усвідомлюючи цю особливість та строкатість контингенту тримає руку на пульсі. Постійно через опитування моніторить ситуацію, надаючи потрібні рекомендації та настанови щодо організації.

Наразі завершуються сесія, то студентські канікули. З 30.01.2023 р. розпочинається II весняний семестр. Ми знову будемо робити опитування студентів, що до їх безпеки та якості навчання.

З іншого боку учасниками освітнього процесу є викладачі. У доповіді керівника департаменту вищої освіти Шарова Ю., яка прозвучала на курсах підвищення кваліфікації керівник кадрів освіти, які я успішно закінчила в грудні 2022 року, було сказано, що два ключових моменти щодо особливого складу, бо перед керівниками вишів:

1) безпека науково-педагогічних працівників в умовах війни;
2) збереження колективу та контингенту, бо так, як і студентський контингент, так і викладацький склад Академії:

а) роз'їхалися по території зарубіжних країн 10-15%

б) хтось воює на фронті та в теробороні – 20%

в) деяка частина розсіяна у більш безпечних районах України

г) більшість знаходиться на території Дніпра, ходять щодень на роботу, виконують постійну клопітку роботу в умовах війни. Керівництво академії щиро вдячне, за відданість та небайдужість.

Наразі у вищевикладених умовах ще гостріше постає питання внутрішньої системи якості освіти.

Чи створена в академії система внутрішнього забезпечення якості? Безумовно створена. Відповідно до Закону «Про вищу освіту» в нас розроблені і працюють всі передбачені ним процедури і заходи внутрішньої системи якості (слайд з переліком). І це підтверджується численними позитивними висновками зовнішньої оцінки – акредитацією освітніх програм.

Тут слід розуміти основне – внутрішня система якості спрямована зовсім не на успішне проходження акредитації, а на якість освітнього середовища і освітніх технологій, що в ньому застосовуються. А це, в свою чергу, вже проходить акредитаційну оцінку.

Чи достатньо ефективно працює створена в академії система якості?

Ефективність внутрішньої системи якості Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти визначає як «культуру якості», передусім як організаційну культуру закладу вищої освіти, що спрямована на неперервне посилення якісних показників його діяльності. Вона характеризується наявністю двох сутнісних елементів: культурного, який передбачає присутність у зацікавлених осіб спільних цінностей, переконань і очікувань, та управлінського, що презентований чітко визначеними процесами координації індивідуальних зусиль учасників освітнього процесу щодо посилення якості вищої освіти.

Взагалі культура якості, як стан освітнього середовища, став формуватися в Європі на початку століття як спроба аналізу європейськими освітніми інституціями відповідності процесу і результатів навчання в європейських університетах. Висновками цього дослідження стало розуміння того, що найбільш затребуваними суспільством (і, як наслідок – більш успішними) були випускники тих університетів, де формування змісту і форм навчання відбувалося у тісній співпраці всіх зацікавлених осіб (викладачі, роботодавці і, перш за все – студенти). При цьому рівень фінансування університету не мав значущого впливу на ці показники.

Згідно з класифікацією Європейської асоціації, існує 4 типи «культури якості» (4 слайди):

Тип А передбачає відсутність сталих зв'язків між студентами, викладачами та адміністрацією закладу вищої освіти, що призводить до погіршення показників якості вищої освіти;

Тип В передбачає забезпечення якості освітнього процесу лише у межах виконання функціональних обов'язків професорсько-викладацьким складом і відсутність ініціатив із боку керівництва закладу вищої освіти щодо розвитку та покращень «культури якості» вищої освіти;

Тип С передбачає активну позицію адміністрації закладу вищої освіти щодо забезпечення високих показників «культури якості» в поєднанні з відсутністю зацікавленості в цьому процесі з боку студентської спільноти.

Тип Д є унікальною демонстрацією ініціативної взаємодії та зацікавленості всіх сторін освітнього процесу в розвитку та покращенні показників «культури якості» закладу.

Так на якому ж рівні за цими показниками наразі знаходиться культура якості в академії? Вважаю, що десь між В і С. І цьому є як об'єктивні та і суб'єктивні пояснення.

До суб'єктивних можна віднести нашу ментальність, сформовану занормованою радянською (і пострадянською) системою освіти. Ця система освіти призвела до формування у суспільстві недовіри до результатів і якості вищої освіти, яка виникла через те, що різні групи стейкхолдерів по різному розуміють цінності і завдання забезпечення якості, що формує інколи абсолютно різні очікування. Внаслідок цього формується не просто недовіра між стейкхолдерами, а й нерозуміння їх участі у освітньому процесі.

Ліквідувати це нерозуміння можна лише сформувавши таку систему, яка спрямована на органічне поєднання в освітньому процесі задоволення очікувань всіх груп стейкхолдерів і на поєднання їх зусиль на якість освітнього процесу у вищі та якість наданої ним освіти. Безумовно головний в цій системі здобувач освіти. І така система Законом «Про вищу освіту» визначена як студентоцентроване навчання.

Тобто, визначивши ціль (задоволення потреб всіх зацікавлених сторін з наголосом на здобувача освіти), Держава, в рамках академічної автономії, надала кожному закладу вищої освіти свободу у виборі форм і методів її досягнення. Зрозуміло, що найбільш успішним буде той заклад освіти, який сформує найбільш ефективну корпоративну культуру якості і який забезпечить максимальне задоволення потреб всіх учасників освітнього процесу.

І тут до об'єктивних факторів. Формування культури якості найвищого типу само собою достатньо складна річ. Двічі складніша – в умовах дистанційної освіти, бо завжди більш плідним є особисте спілкування між учасниками освітнього процесу. І безмежно складніша в умовах воєнного стану, коли на освітній процес чи не щодня впливає якийсь раптовий негативний чинник.

Тут слід сказати, що найбільш успішним стане той заклад освіти, який, подолавши всі ці виклики, зможе сформувати, зберегти і розвинути культуру якості найвищого рівня. І ми повинні це зробити.

У чому ми до нього не дотягуємо сьогодні?
З боку академічної спільноти:

1. Необхідне чітке розуміння всіма **науково-педагогічними працівниками** принципів і процедур внутрішньої системи якості. Тобто те, що робиться в рамках цієї системи, робиться не для акредитації, а для студента. Той самий силабус – це не документ, наявність якого перевіряється під час акредитаційної експертизи, а документ, що визначає «правила гри» між викладачем і студентом на час вивчення дисципліни. Покладаючи руку на серце – чи всі наші викладачі знайомі з нормативними документами академії? Кожен з них перед затвердженням знаходиться на обговоренні, а результат обговорення, як правило – ніякий. Я вже не кажу, що саме місія викладача долучити до цього обговорення студентів і роботодавців.

2. Життєво необхідна більш активна участь викладачів у вдосконаленні якості освітнього процесу – це і підвищення педагогічної майстерності і оволодіння новими освітніми технологіями і підвищення якості проведення онлайн занять з використанням сучасних інструментів.

Щодо підвищення педагогічної майстерності. В Європі в свій час було запроваджено програму, за якою всі викладачі університетів до 2020 року пройшли педагогічне підвищення кваліфікації. Казати про якісь цільові програми в умовах війни мабуть недоречно, але, думаю, ми запросимо фахівців педагогічних вишів прочитати цикл лекцій саме з педагогіки та методик викладання. Дуже вітатиметься отримання педагогічних компетенцій шляхом підвищення кваліфікації.

В минулому семестрі методрадою академії майже спонтанно було проведено конкурс на кращу відкриту лекцію. Переможцями цього стали (всіх не пам'ятаю, завтра напишу, до речі, премії не буде?).

3. **Здобувачі освіти.** Оскільки йдеться про якість саме їх освіти, то розуміння ними принципів і процедур системи якості також є необхідним. Необхідне розуміння студентами, що все, що робиться в академії, робиться заради них, заради їх майбутнього і з врахуванням їх потреб. Можна казати, що за умови дистанційної освіти студенти є доволі інертними, що на них також впливає ситуація військового стану, але тут знов же ж справа викладача, куратора, деканата пояснити студентові його права і можливості під час навчання заради його майбутнього. Вважаю, що нам в цьому році дуже пощастило з 1 курсом і бакалаврата і магістратури. Перші – дуже активні і обізнані (принаймні багато з них), вони хочуть діяти, вдосконалювати, щось робити. Другі часто отримують вже не першу освіту і реально розуміють за якими саме знаннями вони прийшли. Наша задача залучити цей ентузіазм і досвід до вдосконалення якості освіти в академії.

4. **Адміністрація.** Задля залучення до процесу максимальної кількості зацікавлених осіб, в минулому році було розроблено Систему заходів внутрішньої системи якості з подальшою розробкою на її підставі річних планів її реалізації.

5. **Роботодавці.** Зрозуміло, що під час війни у будівельних фірм безліч своїх проблем. Але коли, як не зараз, думати про майбутнє, про відбудову, з якими компетенціями повинні прийти на реальне будівництво наші майбутні випускники?

Коли ми виконаємо всі ці заходи, вважаю наша культура якості не лише підніметься до твердої С, а й може стати зразковою. Що безумовно не може не вчинити позитивного впливу як на імідж академії, так і на майбутню кар'єру наших здобувачів освіти.

З огляду на вище викладене пропоную Вченій раді Академії прийняти рішення щодо:

1. Всій академічній спільноті продовжувати роботу в напрямку розгалуження в академії системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти з залученням зовнішніх стейкхолдерів.

2. Провести опитування здобувачів освіти щодо якості та безпеки навчання в першому семестрі поточного навчального року.

3. Провести опитування науково-педагогічних працівників щодо якості та безпеки навчання

4. Провести III освітній форум «Незламність української освіти» з залученням всіх охочих поділитися досвідом навчання та проведення занять в умовах війни.

5. Провести освітній семінар з обміну досвідом з науково-педагогічними працівниками академії, що перебувають за кордоном.

Проректор
з навчально-виховної роботи

Галина Євсєєва